

KOMPILÁTORY: Syntaktická analýza (Úvod, metody zhora nadol)

Jana Dvořáková

`dvorakova@dcs.fmph.uniba.sk`

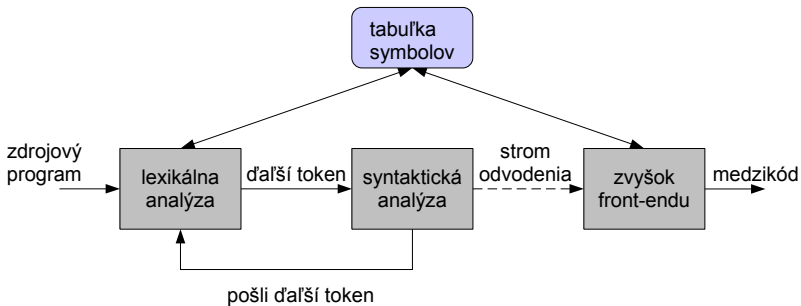

Syntaktická analýza: Úvod

Úlohy syntaktickej analýzy

- 1 Číta postupnosť tokenov generovanú lexikálnym analyzátorom a konštruuje strom ododenia/syntaktický strom
 - Overuje, či vstupný reťazec môže byť generovaný CF gramatikou pre vstupný jazyk
 - 2 Hlásí syntaktické chyby "inteligentným" spôsobom
 - Vie sa zotaviť z bežných chýb tak, aby sa mohlo pokračovať v spracovávaní vstupu
- Pracuje na úrovni *bezkontextových jazykov*

Rozhrania parsera

Metódy syntaktickej analýzy

- 1 Univerzálne metódy
 - Cocke-Younger-Kasami, Earley
 - Všetky CF gramatiky, ale neefektívne ($O(n^3)$)
- 2 Metódy zhora-nadol
 - Konštruujú strom odvodu od koreňa k listom v preorderi (ľavé krajné odvodenie)
 - LL gramatiky
 - Aj ručne implementované parsery
- 3 Metódy zdola-nahor
 - Konštruujú strom odvodu od listov ku koreňu (pravé krajné odvodenie)
 - LR gramatiky
 - Zvyčajne parsery skonštruované automatickými nástrojmi

Ošetrenie chýb

- Veľká časť chýb sa detekuje práve počas syntaktickej analýzy
 - Množstvo chýb je syntaktickej povahy
 - Chyby sú odhalené, keď postupnosť tokenov nezodpovedá pravidlám gramatiky
 - Moderné parsovacie metódy sú schopné detekovať chyby veľmi efektívne
- Ciele:
 - Jasné a presné hlásenie chýb prítomných v programe
 - Rýchle zotavenie z každej nájdenej chyby
 - Spracovanie korektných programov by sa nemalo výrazne spomaliť
- LL, LR metódy detekujú chyby hneď, ako je to možné
 - Majú vlastnosť *životaschopného prefixu* a chyba sa odhalí hneď ako prefix vstupu nie je prefixom žiadneho slova

Ošetrenie chýb

- Hlásenie chyby
 - ① Miesto detekovania chyby
 - Je pravdepodobné, že miesto skutočnej pozície chyby je blízko
 - Často sa vypíše celý riadok so smerníkom na presnú pozíciu
 - ② Diagnostická správa
 - Napr. "missing semicolon at position"
- Zotavenie sa z chyby
 - Existuje množstvo stratégií
 - Parser sa pokúša dostať do stavu, z ktorého môže pokračovať v spracovávaní vstupu
 - Problém: zotavenie z jednej chyby spôsobí ďalšie, riešením môže byť *konzervatívna stratégia*
- Je potrebný kompromis - brať do úvahy iba chyby, ktoré sú pravdepodobné a má zmysel ich spracovať

Stratégie zotavenia sa z chýb

1 Zotavenie v móde paniky

- Zvolí sa množina *synchronizačných tokenov* (vzhľadom na vsupný jazyk)
 - Zvyčajne oddeľovače: ;, **end**,...
- Pri detekovaní chyby sa vynechá časť vstupu až kým sa nenájde synchronizačný token
- (+) Metóda jednoduchá na implementáciu, nikdy sa nezacyklí
- (-) Vynechá sa značná časť vstupu a v nej sa už nekontrolujú chyby

2 Zotavenie na úrovni frázy

- Keď sa nájde chyba, parser vykoná lokálnu korekciu
 - Prefix neprečítaného vstupu sa nahradí iným reťazcom
- (-) Je zložité ošetrovať chyby, ktoré sa vyskytujú ďaleko pred bodom detekcie

Stratégie zotavenia sa z chýb

- ③ Zotavenie pomocou chybových pravidiel
 - Rozšírime gramatiku o chybové pravidlá
 - Pravidlá pre generovanie chybných konštrukcií
 - Z gramatiky skonštruujeme parser, ktorý pri použití chybového pravidla generuje diagnostické hlásenie
 - Musíme dopredu vedieť, ktoré chyby chceme ošetrovať
- ④ Zotavenie pomocou globálnych korekcií
 - Používajú sa algoritmy pre hľadanie najvýhodnejšej korekcie (vyžadujúcej minimálnu postupnosť zmien)
 - "Drahé"na implementáciu vzhľadom na priestor aj čas
 - Zaujímavé z teoretického hľadiska

Bezkontextová gramatika

$$G = (N, T, P, S)$$

- T - konečná množina terminálov, z pohľadu synt. analýzy množina tokenov posielaných lex. analyzátorom
 - **id**, **:=**, **uint**, ...
- N - konečná množina neterminálov, syntaktické konštrukcie
 - *blok*, *príkaz*, *výraz*, ..
- P - konečná množina pravidiel $N \rightarrow (N \cup T)^*$

Odvodenie

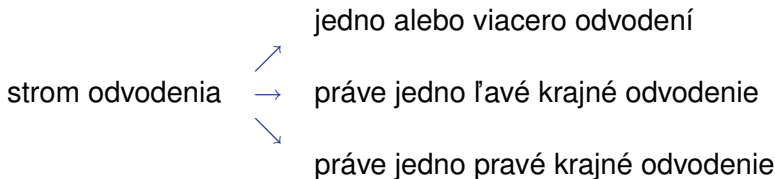
- *Krok odvodenia:*

$$\alpha A \beta \Rightarrow \alpha \gamma \beta, \text{ kde } \alpha, \gamma \in (N \cup T)^*, A \in N, A \rightarrow \gamma \in P$$

- *Odvodenie:* $S \Rightarrow^* \alpha$
 - Reťazec $\alpha \in (N \cup T)^*$ je *vetná forma* gramatiky G , ak sa navyše skladá iba z terminálov, je to *slovo* generované G
- Pri každom kroku odvodenia máme dva výbery
 - 1 Výber neterminálu, ktorý prepisujeme
 - 2 Výber pravidla pre daný neterminál, ktoré použijeme
- Pri parsovaní má význam ľavé a pravé krajné odvodenia
 - Vždy prepisujeme najľavejší resp. najpravejší neterminál

Strom odvodenia

- Grafická reprezentácia odvodenia, každý vnútorný uzol zodpovedá aplikácii pravidiel
- Neznázorňuje poradie aplikovania pravidiel
- Odvodenie zodpovedá konštrukcii stromu odvodenia zhora nadol

Úpravy gramatiky

1 Eliminácia *nejednoznačnosti*

(→ parsovanie zhora-nadol aj zdola-nahor)

- Nejednoznačná gramatika: Pre nejaké slovo existujú dva rôzne stromy odvedenia
- Konflikty pri parsovaní, rieši sa napríklad ručným pridaním pravidiel pre ich riešenie
- V niektorých prípadoch môže byť nejednoznačnosť eliminovaná úpravou gramatiky

Úpravy gramatiky

2 Eliminácia ľavej rekurzie (\rightarrow parsovanie zhora-nadol)

- Máme $A \Rightarrow^+ A\alpha$ pre nejaké $A \in N$
- Pri metódach pracujúcich zhora nadol ľavorekurzívne gramatiky nevieme spracovať

ALGORITMUS 1: Eliminácia priamej ľavej rekurzie

Ak máme A -pravidlá $A \rightarrow A\alpha_1 \mid \dots \mid A\alpha_m \mid \beta_1 \mid \dots \mid \beta_n$, nahradíme ich

$$\begin{aligned} A &\rightarrow \beta_1 A' \mid \dots \mid \beta_n A' \\ A' &\rightarrow \alpha_1 A' \mid \dots \mid \alpha_m A' \mid \varepsilon \end{aligned}$$

ALGORITMUS 2: Eliminácia ľavej rekurzie

usporiadať neterminály v nejakom poradí A_1, \dots, A_n

for (každé i od 1 po n)

for (každé j od 1 po $i - 1$) {

 nahrad' každé pravidlo tvaru $A_j \rightarrow A_j\gamma$ pravidlami

$A_j \rightarrow \delta_1\gamma \mid \dots \mid \delta_k\gamma$, kde

$A_j \rightarrow \delta_1 \mid \dots \mid \delta_k$ sú všetky aktuálne A_j -pravidlá

 }

 eliminuj priamu ľavú rekurziu medzi A_j -pravidlami

}

Úpravy gramatiky

3 *Ľavá faktorizácia* (→ parsovanie zhora-nadol)

- Využíva sa pri prediktívnom parsovaní
- $A \rightarrow \alpha\beta_1 \mid \alpha\beta_2$ nahradíme:

$$A \rightarrow \alpha A'$$

$$A' \rightarrow \beta_1 \mid \beta_2$$

Konštrukcie mimo CF jazykov

- Nie celú syntax programovacích jazykov je možné popísať CF gramatikou
- Typické problematické konštrukcie:
 - 1 Deklarovanie a následné použitie identifikátora $w \rightarrow \mathbf{wcw}$
 - 2 Volanie procedúr s n argumentami $\rightarrow \mathbf{a^n b^n c^n}$

Parsovanie zhora-nadol

Strom odvodenia sa konštruuje zhora nadol = konštruuje sa ľavé krajné odvodenie

Rekurzívny zostup

- Všeobecná metóda parsovania zhora-nadol
- Môže zahŕňať aj backtracking
 - Keď máme viac pravidiel na výber, skúsime prvé a ak neskôr zistíme nekonzistentnosť vrátíme sa a skúsime ďalšie
- Ľavorekurzívne gramatiky môžu viesť k nekonečnému cykleniu

PROCEDÚRA PRE NETERMINÁL A

```
void(A) {  
    vyber A-pravidlo  $A \rightarrow X_1 X_2 \dots X_k$   
    for ( $i = 0$  to  $k$ ) {  
        if ( $X_i$  je neterminál)  
            zavolaj procedúru  $X_i()$   
        else if ( $X_i$  sa rovná aktuálnemu vstupnému symbolu  $a$ )  
            posuň sa na vstupe na ďalší symbol;  
        else /* nastala chyba */;  
    }  
}
```

Prediktívne parsovanie

- Špeciálny prípad rekurzívneho zostupu, nie je potrebný backtracking
- Na základe *lookaheadu* a neterminálu A sa musíme vedieť jednoznačne rozhodnúť, ktoré A -pravidlo použiť
 - Lookahead zvyčajne obmedzený na jeden vstupný symbol
- Vizualizácia: *Prechodové diagramy*
- Implementácia:
 - 1 Rekurzívne procedúry
 - 2 Nerekurzívne pomocou zásobníka
- LL(1) gramatiky - definícia neskôr

Prechodové diagramy

Konštrukcia z gramatiky

- 1 Eliminujeme ľavú rekurziu a vykonáme ľavú faktorizáciu gramatiky
 - 2 Pre každý neterminál A vytvoríme samostatný diagram:
 - a) Vytvoríme počiatkový a koncový stav
 - b) Pre každé pravidlo $A \rightarrow X_1 X_2 \dots X_n$ vytvoríme cestu z počiatkového do koncového stavu, ktorej šípky sú označené X_1, \dots, X_n .
Ak $A \rightarrow \varepsilon$, potom je šípka označená ε .
- Prechodové diagramy je možné zjednodušiť, ale postupnosti znakov označujúce jednotlivé cesty musia ostať uchované

Prechodové diagramy

Význam prechodov

- Prediktívne parsovanie je možné, iba ak máme deterministické diagramy

1 Prechod na terminál a

- Posun na vstupe o jeden znak doprava (prečítaný symbol musí byť a)

2 Prechod na neterminál A

- Pri implementácii pomocou rekurzívnych procedúr: volanie procedúry pre A
- Pri implementácii pomocou zásobníka: pridanie stavu t do zásobníka, ak existuje z neho prechod na A a vybratie t zo zásobníka, ak dosiahneme koncový stav diagramu pre A

Pomocné funkcie FIRST a FOLLOW

- Na implementáciu prediktívneho parsera potrebujeme dve pomocné funkcie:
 - 1 $FIRST(\alpha)$, $\alpha \in (N \cup T)^*$
 - Množina terminálov, ktorými môže začínať reťazec odvodený z α ,
 - Ak $\alpha \Rightarrow^* \varepsilon$, potom aj ε patrí do $FIRST(\alpha)$
 - 2 $FOLLOW(A)$, $A \in N$
 - Množina terminálov a , ktoré sa môžu vyskytnúť hneď vedľa A v nejakej vetnej forme, t.j. existuje odvodenie $S \Rightarrow^* \alpha A a \beta$ pre nejaké α a β
 - Ak A môže byť najpravejší symbol vo vetnej forme, potom aj $\$$ patrí do $FOLLOW(A)$

Výpočet $FIRST(\alpha)$

- Výpočet $FIRST(X)$ pre všetky symboly gramatiky X
 - 1 Ak X je terminál, $FIRST(X) = \{X\}$.
 - 2 Ak X je neterminál a $X \rightarrow \varepsilon$ je pravidlo, pridaj ε do $FIRST(X)$
 - 3 Ak X je neterminál a $X \rightarrow Y_1 \dots Y_k$ je pravidlo,
 - Pridaj a do $FIRST(X)$, ak $a \in FIRST(Y_i)$ a ε je vo $FIRST(Y_1), \dots, FIRST(Y_{i-1})$
 - Pridaj ε do $FIRST(X)$, ak ε je vo $FIRST(Y_1), \dots, FIRST(Y_k)$
- Výpočet $FIRST(X_1 \dots X_n)$
 - 1 Pridaj $FIRST(X_i) - \{\varepsilon\}$, ak ε je vo $FIRST(X_1), \dots, FIRST(X_{i-1})$
 - 2 Pridaj ε , ak ε je vo $FIRST(X_1), \dots, FIRST(X_n)$

Výpočet $FOLLOW(A)$

- 1 Pridaj \$ do $FOLLOW(S)$
- 2 Ak existuje pravidlo $A \rightarrow \alpha B \beta$, potom pridaj $FIRST(\beta) - \{\varepsilon\}$ do $FOLLOW(B)$
- 3 Ak existuje pravidlo $A \rightarrow \alpha B$ alebo $A \rightarrow \alpha B \beta$, kde $\varepsilon \in FIRST(\beta)$, potom pridaj všetko z $FOLLOW(A)$ do $FOLLOW(B)$

Implementácia - rekurzívne procedúry

- Jedna rekurzívna procedúra pre každý neterminál
 - Využíva sa funkcia *FIRST*
- 1 Rozhodne sa, ktoré pravidlo použiť podľa symbolu na vstupe
 - Vyberie sa pravidlo s pravou stranou α , ak sa čítaný symbol nachádza vo *FIRST*(α)
 - Vyberie sa pravidlo s pravou stranou ε , ak sa čítaný symbol nenachádza vo *FIRST*(α) pre žiadnu pravú stranu
 - 2 Použije vybrané pravidlo "simulovaním" jeho pravej strany
 - Pre každý neterminál sa rekurzívne volá príslušná procedúra
 - Pre každý terminál (token) sa skontroluje, či sa zhoduje s aktuálnym symbolom na vstupe a posunie sa na vstupe o jeden znak doprava
- Na začiatku voláme procedúru pre počiatočný neterminál

Implementácia - rekurzívne procedúry

Množina pravidiel:

S	\rightarrow	expr ;	O	\rightarrow	ϵ
		if (expr) S			expr
		for (O ; O ; O) S			
		other			

PROCEDÚRY PRE NETERMINÁLY S , O A "MATCHOVACIA" PROCEDÚRA

```
void S() {
    switch (lookahead) {
        case expr:
            match(expr); match(';'); break;
        case if:
            match(if); match('('); match(expr);
            match(')'); S(); break;
        case for:
            match(for); match('(');
            O(); match(';'); O(); match(';'); O();
            match(')'); S(); break;
        case other:
            match(other); break;
        default:
            report("syntax error");
    }
}
```

```
void O() {
    if (lookahead == expr)
        match(expr);
}
```

```
void match(terminal t) {
    if (lookahead == t)
        lookahead = nextTerminal;
    else
        report("syntax error");
}
```

Implementácia - zásobník

- Nerekurzívna metóda
- Parser používa zásobník na uloženie nespracovanej postupnosti symbolov gramatiky, na začiatku je tam poč. neterminál
- Pravidlo použiteľné pre aktuálny neterminál a vstupný symbol sa hľadá v *parsovacej tabuľke*
 - Dvozmerné pole $M[A, a]$, kde A je neterminál a a terminál alebo endmarker \$
 - Pri konštrukcii sa využívajú obe funkcie *FIRST* a *FOLLOW*

Implementácia - zásobník

Konštrukcia parsovacej tabuľky

Vstup: Gramatika G .

Výstup: Parsovacia tabuľka M .

- 1 Pre každé pravidlo $A \rightarrow \alpha$ vykonaj kroky 2 a 3.
- 2 Pre každý terminál $a \in FIRST(\alpha)$ pridaj $A \rightarrow \alpha$ do $M[A, a]$.
- 3 Ak $\varepsilon \in FIRST(\alpha)$, pridaj $A \rightarrow \alpha$ do $M[A, b]$ pre každý terminál $b \in FOLLOW(A)$. Ak $\varepsilon \in FIRST(\alpha)$ a $\$ \in FOLLOW(A)$, pridaj $A \rightarrow \alpha$ do $M[A, \$]$.
- 4 Každé nedefinovaný záznam označ ako chybu.

Implementácia - zásobník

Algoritmus parsovania

prirad' do ip smerník na prvý symbol w ;

prirad' do X vrchný symbol zásobníka;

while ($X \neq \$$) { /* zásobník nie je prázdny */

if ($X = a$)

 vyber X zo zásobníka a posuň sa s ip na ďalší symbol w ;

else if (X je terminál)

$error()$;

else if ($M[X, a]$ je chybové políčko)

$error()$;

else if ($M[X, a] = X \rightarrow Y_1 Y_2 \dots Y_k$) {

 daj na výstup pravidlo $X \rightarrow Y_1 Y_2 \dots Y_k$;

 vyber X zo zásobníka;

 vlož $Y_k, Y_{k-1} \dots Y_1$ do zásobníka, tak, že Y_1 je na vrchu;

 }

prirad' do X vrchný symbol zásobníka;

}

Zotavenie z chýb

- Dva druhy chýb:
 - 1 Terminál na vrchu zásobníka nie je zhodný s terminálom na vstupe
 - 2 Na vrchu zásobníka je neterminál A , ďalším vstupným symbolom je a a záznam v parsovacej tabuľke $M[A, a]$ je prázdny
- Zotavenie v móde paniky:
 - Synchronizačné tokeny sú napr. všetky symboly z FOLLOW(A) pre neterminál A
- Zotavenie na úrovni frázy:
 - Prázdne záznamy v parsovacej tabuľke sa vyplnia smerníkmi na procedúry ošetrojúce danú konkrétnu chybu

LL(1) gramatiky

- LL(1) je trieda CF gramatík, pre ktorú vieme zostrojiť prediktívne parsery
 - L - vstup sa číta zľava doprava
 - L - konštruuje sa ľavé krajné dovodenie
 - (1) - výhľad dopredu je obmedzený na 1 symbol
 - Nejednoznačné a ľavorekurzívne gramatiky nie sú LL(1)
 - Existujú ale gramatiky, ktoré ani po úpravách nie sú LL(1)
 - Gramatika je LL(1) práve vtedy, ak pre každú dvojicu rôznych pravidiel $A \rightarrow \alpha \mid \beta$ platí
 - 1 $FIRST(\alpha) \cap FIRST(\beta) = \emptyset$.
 - 2 Ak $\varepsilon \in FIRST(\beta)$, potom $FIRST(\alpha) \cap FOLLOW(A) = \emptyset$.
Ak $\varepsilon \in FIRST(\alpha)$, potom $FIRST(\beta) \cap FOLLOW(A) = \emptyset$.
- vieme zostrojiť parsovaciu tabuľku

Výhody a nevýhody

- (+) Parsery zhora-nadol sa ľahšie ručne implementujú ako parsery zdola-nahor
- (−) Gramatika je po úpravách neprehľadná a ťažšie sa pre ňu definuje preklad